

اعتبار داده پیام در قراردادهای داخلی و بین المللی در تجارت الکترونیک

(تاریخ دریافت ۱۳۹۶/۰۸/۰۸ ، تاریخ تصویب ۱۳۹۶/۰۹/۱۵)

محسن علی نژادی

کارشناس ارشد حقوق خصوصی و کارشناس ارشد علوم سیاسی (گرایش مطالعات منطقه ای)

زهرا علی نژادی

دانشجوی کارشناسی حقوق

چکیده:

در دهه های گذشته افراد مجبور بودند ساعت ها وقت با ارزش خود را برای یک کار روزانه کوچک هدر دهند ، ولی امروزه با ورود علم حقوق تجارت الکترونیکی و پیشرفت های آن زندگی و کارهای روزانه آسان تر شده ، و افراد می توانند با فشار دادن چند کلید ، کالا های مورد نیاز خود را از آن سر دنیا خرید و فروش نمایند . در تجارت الکترونیکی ، کسب و کار الکترونیکی ، بانکداری الکترونیک و... وقتی قرار است زندگی مردم متکی بر این تجارت باشد ، باید توان این را داشته باشد که امنیت ، یکپارچگی ، جامعیت ، فرهنگ ، گستردگی امکان دسترسی و سرعت بالای دسترسی را ارائه دهند و با برخی چالش ها مانند سرقت های الکترونیکی یا رایانه ای و از بین رفتن حریم خصوصی داده ها که تجارت الکترونیکی را تهدید می کند مواجه شود . در این مقاله به اعتبار داده پیام در تجارت الکترونیکی در مقابل اسناد کاغذی و ارزش اثباتی سند الکترونیکی پرداخته می شود . تحلیل موضوع با مطالعه قانون تجارت الکترونیکی ایران ، « ق.ت.ا » ، و قانون نمونه آنسیترال و کنوانسیون بیع بین المللی و مقررات داخلی کشورهای پیشرفته در زمینه ی تجارت الکترونیکی انجام خواهد شد .

۲۰۱

بخش اول: کلیات

بعد از وقوع انقلاب های مهمی همچون انقلاب صنعتی ، و با ظهور فن آوری اطلاعات ، ارتباطات سرعت بیشتری یافت ، و روابط و مبادلات میان انسان ها و مخصوصاً روابط تجاری اشخاص تاجر باهم ، پدیده ای نوین به نام « تجارت الکترونیکی » ، منجر به تغییر در شکل و ماهیت مبادلات میان تجار شد . این « سند تجاری الکترونیکی » است که اسناد تجاری مانند برات ، سفته ، چک ، بارنامه ، قبض انبار ، اعتبار اسنادی ، ضمانت نامه های بانکی و اوراق بهادار و... می شوند . کمیسیون اروپایی در سال ۱۹۹۷ تجارت الکترونیکی را به این شکل تعریف کرد : « تجارت الکترونیکی به پردازش هدف تجارت الکترونیکی به معنای از دست رفتن فرصت های لحظه ای زود گذر در تجارت جهانی ، تضعیف موقعیت رقابتی در عرصه تجارت بین المللی است . استفاده از ابزارهای الکترونیکی در انعقاد قراردادها ، روز به روز با پیشرفت فراوانی روبه روست امروزه تجار با استفاده از تلفن ، تلگرام و تلکس و... قرارداد های خود را منعقد می کنند ، و این قواعد برای تضمین اصالت ، صحت و در مجموع قابل اعتماد ساختن دلیل الکترونیکی تنظیم شده ، اسناد الکترونیکی اسنادی هستند که به روش رایانه ای تولید ، منتقل و نگهداری شده اند . آنها ممکن است به شیوه الکترونیکی متولد شده و یا از شکل اصلی خود به فرم الکترونیکی در آمده باشند . گرچه استفاده از وسایل الکترونیکی در تجارت ، امر تازه ای نیست . ولی اصلاح تجارت الکترونیک از زمانی معمول شده است که سامانه های رایانه ای در مبادلات پیام ها وارد شدند و مبادله ی الکترونیکی داده ها رایج گردید . و این اصطلاح با گسترش جهانی اینترنت روز به روز گسترش بیشتری یافت . با گسترش اینترنت و افزایش استفاده از آن در میان کاربران ، ایده ی استفاده از محیط اینترنت را به عنوان ابزاری تبلیغاتی در اذهان ایجاد کرد . تجارت الکترونیکی صرفاً محدود به تبلیغات نماند و پس از چندی اشخاص کار آفرین در ایجاد پایگاه های الکترونیکی برای معرفی بازار یابی موفق شدند و کسب و کارهای جدیدی در این محیط توسعه یافت . یکی از بزرگ ترین مشکلات موجود در گسترش تجارت الکترونیکی و کاربرد های آن این است که رشد فناوری اطلاعات به مراتب سریع تر از تدوین مسایل حقوقی مربوط است . تجارت الکترونیکی بین المللی متضمن معاملات فرامرزی از طریق شبکه های کامپیوتری است . تجارت الکترونیکی بین الملل شاخه ای از تجارت الکترونیکی و شامل خرید و فروش آنلاین است . آیا داده پیام اعتبار اسناد کاغذی را دارا می باشد ؟ آیا داده پیام در تجارت داخلی و بین المللی سند قابل استنادی هست یا خیر ؟ به نظر می رسد داده پیام همان اعتبار اسناد کاغذی را دارا می باشد . به نظر می رسد داده پیام در تجارت داخلی و بین المللی سندی است قابل استناد . به نظر می رسد داده پیام در محاکم قابل استناد است و در حکم اسناد

ستی است. به نظر می‌رسد داده پیام در تجارت الکترونیک همانند اسناد کاغذی از یک نوع اعتبار برخوردار هستند. اما داده پیام که ترکیبی از داده و پیام است، در کنوانسیون سازمان ملل متحد و در قرارداد های بین‌المللی مصوب ۲۰۰۵ در این کنوانسیون پس از تعریف داده پیام، در قسمت شناسایی حقوقی داده پیام آمده است: «اعتبار یا قابلیت اجرایی یک داده پیام یا قرارداد تنها به این دلیل که در قالب یک پیام الکترونیکی است نباید مورد انکار قرار بگیرد.» بند ۲ از ماده ۹ کنوانسیون مزبور بیان می‌دارد: «در مواردی که قانون مقرر می‌دارد که ارتباط یا قرارداد باید به صورت کتبی باشد یا آثار فقدان کتبی بودن را مقرر می‌دارد، آن شرط به وسیله ارتباط الکترونیکی محقق می‌شود، مشروط بر اینکه اطلاعات مندرج در آن قابل دسترسی بوده و امکان استفاده از آن در صورت رجوع بعدی فراهم باشد.» با بررسی تطبیقی موضوع مزبور می‌توان به خلاءهای احتمالی قانون داخلی و پیشرفت های قوانین خارجی و بین‌المللی و با الگو برداری های لازم و مناسب، مسیری که در حالت عادی برای قانونگذار داخلی بسیار طولانی و ناهموار است، را کوتاه و هموار نمود. در دهه ی ۷۰ قرن بیستم، سیستم های رمزنگاری در آمریکا اختراع شدند. و قانون وکلای آمریکا، «کمیته تجارت الکترونیکی» را جهت تلفیق تکنولوژی های مدرن با قواعد حقوقی تشکیل داد. و این کمیته رهنمود «امضای دیجیتال» را منتشر کرد. این مدل در قانون امضای دیجیتال ایالت یوتا تجلی یافت و در طی دو سال در اکثر ایالت های آمریکا و کشور هایی نظیر مالزی و آلمان الگو برداری شد. کمیسیون حقوق تجارت بین الملل سازمان ملل متحد «آنستیرال» نقش بسیار مهمی را در تحولات قانونی ایفا نموده است. از جمله اینکه هیئت مدیره ی مرکزی فدرال آمریکا پیش نویس قانونی تحت عنوان قانون نسخه برداری چک را در سال ۲۰۰۱ ارائه نمود و با تصویب این قانون تحصیل و نقل و انتقال الکترونیک تصویر چک به طور قانونی میسر گردید. قانون اصلاح بروات کشور مالزی در سال ۲۰۰۷ تصویب شده به امکان ارایه چک از طریق تصویر الکترونیکی اصل آن برای پرداخت شد اشاره داد. کشورهای هندوستان و... در سال ۲۰۰۲ با اصلاح قانون اسناد تجاری، با رویکرد مشابهی نسخه برداری الکترونیکی سند تجاری و نقل انتقال آن را در سیستم حقوقی خود وارد نمودند. در سطح بین‌المللی، گروه کاری تجارت الکترونیکی آنستیرال در سال ۱۹۹۶ قانون تجارت الکترونیکی را تصویب نمود، که قرار داد های الکترونیکی را معتبر و قابل اجرا می‌داند. آنستیرال، کنوانسیون بین‌المللی درباره جنبه های حقوقی انعقاد قرار داد به شیوه الکترونیکی در دست تهیه دارد که تکمیل و ارائه آن موجب شفافیت مبادلات و معاملات تجاری الکترونیکی خواهد شد. اسمید ینگوف (۲۰۰۲)، ص ۲۸. در حقوق ایران تصویب قانون تجارت الکترونیکی در تاریخ ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ به معاملاتی که از طریق اینترنت و سیستم های ارتباطی انجام می

گیرند ، مشروعیت بخشید و روند روابط تجاری الکترونیکی را قاعده مند نمود . ماده ۵ قانون مذکور ذیل عنوان « فصل چهارم - اعتبار قرارداد های خصوصی » آمده ، توافق و قرار داد های خاص طرفین را داده پیام معتبر دانسته است . اگر چه قانون تجارت الکترونیکی ایران به مسایل مربوط به انعقاد قرارداد الکترونیکی نپرداخته است ، اساساً تفاوتی میان قرارداد مذکور و قرارداد سنتی وجود ندارد . در سنگاپور ، قانون معاملات الکترونیکی در دهم جولای ۱۹۹۸ به ویژه ، برای حل مشکلات حقوقی ناشی از توسعه فناوری جدید که در تجارت بر خط بکار گرفته می شد ، تصویب گردید . این قانون نه تنها هیچ یک از اصول حقوق قرارداد را نقض ننموده ، بلکه بر رعایت آنها تاکید دارد . در اتحادیه اروپا ، اعتبار و نفوذ قرار دادهای الکترونیکی به موجب دستور العمل امضای الکترونیکی که در سال ۱۹۹۹ تدوین گردیده و نیز در دستور العمل تجارت الکترونیکی مصوب ۲۰۰۰ مورد شناسایی قرار گرفت . در جمهوری خلق چین ، اعتبار قرار داد های الکترونیکی به موجب قانون جدید قرارداد این کشور « مصوب ۱۵ مارس ۱۹۹۹ » مورد شناسای قرار گرفته است . دیوان عالی کشور طی یک رای وحدت رویه ، دادگاه صالح برای رسیدگی به جرم کلاهبرداری رایانه ای ، به استناد به این که اصل بر صلاحیت دادگاه محل وقوع جرم است ، اشعار می دارد : « هرگاه تهیه مقدمات و نتیجه حاصل از آن در حوزه های قضایی مختلف صورت گرفته باشد ، دادگاهی که بانک افتتاح کننده حساب زیان دیده از بزه که پول به طور متقلبانه از آن برداشت شده در حوزه آن قرار دارد ، صالح به رسیدگی است » . بدین ترتیب ، دادگاه های دیگری که در حوزه آن بانک افتتاح کننده حساب شخص بزهکار ، که پول به آن واریز شده واقع است ، صالح به رسیدگی نمی باشد .

طبق رای که دیوان عالی کشور در طی یک رای وحدت رویه ، در مورد دادگاه صالح به رسیدگی در جرایم رایانه ای « الکترونیک » در مورد قابل استناد بودن « داده پیام » در محاکم می توان گفت که داده پیام در حکم بانک افتتاح کننده حساب زیان دیده از بزه که پول به طور متقلبانه از آن برداشت شده است می باشد همانند سرقت اطلاعات شخص زیان دیده در یک خرید آنلاین الکترونیک که رمز کارت حساب او به سرقت رفته و اطلاعات خرید او که حاوی رمز کارت اوست همان داده پیام است و در محاکم قابل رسیدگی می باشد . در حوزه قضایی که محاکم زیان دیده در آن واقع است . با توجه به ماده ۹۶۹ ق.م منظر از قانون حاکم بر شکل سند ، شکل خارجی است که مربوط به تنظیم یا ساخت سند می باشد ، نه هر نوع شکلی . تشریفات تنظیم سندی که مربوط به نظم عمومی باشد ، رعایت قوانین ایران ضروری است . با توجه به ماده ۱۲۹۵ ق.م ، محاکم ایران به اسناد تنظیم شده در کشور های خارجه همان اعتباری را خواهند داد که آن اسناد مطابق قوانین کشوری که در آنجا تنظیم شده دارا می باشد مشروط بر این که : اولاً اسناد

مزبور به علتی از علل قانونی از اعتبار نیفتاده باشد. ثانياً مفاد آنها مخالف با قوانین مربوط به نظم عمومی یا اخلاق حسنه ی ایران نباشد. ثالثاً کشوری که اسناد در آنجا تنظیم شده به موجب قوانین خود یا عهود اسناد تنظیم شده در ایران را نیز معتبر بشناسد. رابعاً نماینده سیاسی یا قنصلی ایران در کشوری که سند در آنجا تنظیم شده یا نماینده سیاسی یا قنصلی کشور مزبور در ایران تصدیق کرده باشد که سند موافق قوانین محل تنظیم یافته است.

بند اول: تجارت الکترونیکی

علل گسترش سریع تجارت الکترونیکی، توسعه شبکه ها، پروتکل ها نرم افزارها و افزایش رقابت در تجارت الکترونیکی بود. امروزه با پیشرفت تجارت الکترونیکی و افزایش حجم مبادلات تجاری بین دولت ها و شرکت جهانی و همچنین افزایش تجارت بین کسب و کار بین تولید کننده و مصرف کننده در جوامع انسانی، استفاده از روش های قدیمی مبادله و تجارت کارایی ندارد و جوامع مدرن یا همان ورود به تجارت الکترونیکی پا به عرصه ظهور نهاده است. نگاهی به استانداردهای تبادل داده در تجارت الکترونیکی (از EDI تا XML) مرجع مایکروسافت، « به مجموعه ای از استانداردهای لازم گفته می شود که برای کنترل انتقال اسناد تجاری مانند فرم خرید و فاکتور فروش بین کامپیوترها به کار گرفته می شود. » XML یک فرمت مناسب برای مبادله داده هاست و جای EDI را پر کرده در XML هر برجسب جدیدی را می توان تعریف کرد و امکان یک محاوره هوشمند بین کاربر و صحنه وب به وجود می آید.

بند دوم: تعریف حقوق تجارت الکترونیکی

ماده ۱ قانون تجارت الکترونیکی اشعار می دارد: « این قانون مجموعه اصول و قواعدی است که برای مبادله آسان و ایمن اطلاعات در واسطه های الکترونیکی و با استفاده از سیستمهای ارتباطی جدید به کار می رود. » تجارت الکترونیکی حقوقی است که ناظر به جریان خرید و فروش بین تولید کننده و مصرف کننده یا معامله بین دو تولید کننده و یا معامله بین دو مصرف کننده در فضای الکترونیکی است. در تحقق ایجاب و قبول یک معامله ممکن است. قصد طرفین کتبی یا شفاهی، لفظی یا عملی و یا به طریق مدرن یعنی به روش الکترونیکی ابراز گردد. اگر چه ایجاب به تنهایی نوعی ایقاع است و دارای آثار حقوقی نیست و با ترکیب با قبول موجب آثار حقوقی است. ایجاب و قبول الکترونیکی باعث به وجود آمدن قرار داد های آنلاین در عرصه این فناوری گردیده است. « آنلاین همان ارتباط شبکه ای با رایانه ای دیگر است. » ایجاب و قبول الکترونیکی در قراردادهای آنلاین به این صورت است که فرد پیام داده ای خود را به سامانه رایانه ای مقصد ارسال می دارد و کسی که در مقصد است از ایجاب فرد مطلع می شود، موید این امر ماده ۱۱ قانون نمونه

آنستیرال راجع به عبارت تجارت الکترونیک است که مقرر می‌دارد: «در بستر و روند انعقاد قرارداد، ایجاب و قبول را می‌توان از طریق پیام داده‌ای ابراز کرد مگر اینکه طرفین خلاف آنرا مقرر کرده باشند.» تجارت الکترونیک از زمانی که سامانه‌های رایانه‌ای در مبادلات پیام‌ها وارد شدند و مبادلات الکترونیکی داده‌ها به صورت متن، گرافیک و صدا با سرعت و هزینه کم از یک سامانه رایانه‌ای از یک نقطه زمین به نقطه دیگر انتقال پیدا می‌کند، و بستر مناسبی را برای مبادله پیام‌ها، تصاویر و اسناد در تجارت داخلی و بین‌المللی مهیا می‌سازد.

در انعقاد قرارداد عقد محقق می‌شود به ایجاب و قبول، و به تعبیر ماده ۱۹۱ قانون مدنی: «عقد محقق می‌شود به قصد انشاء به شرط این تعبیر که با تفاوتی در احکام، در حقوق سایر کشورها نیز «مقرون بودن به چیزی که دلالت بر قصد کند محدودیتی در روش اعلام ایجاب و قبولی بوجود نیاورده و بنابراین، همانگونه که ممکن قصد وجود دارد.» زمان تحقق ایجاب و قبول در قرارداد‌های الکترونیکی اگر ایجاب و قبول توسط رایانه به نشانی «پست الکترونیک» طرف مقابل ارسال نشود زمان و مکان ارسال معتبر است. و آنچه در عرف و مقررات تجاری، اعم از داخلی و بین‌المللی وجود دارد، اگر قبول خریدار توسط وسایلی نظیر تلفن، تلگرام، تلکس و فاکس ارسال شود. لحظه و محل وصول ملاک و معتبر است و هرگاه «پست» واسطه ارسال باشد، همان «پست الکترونیک» زمان و مکان ارسال اعتبار دارد. و در پست الکترونیک هیچ شخص حقیقی واسط پیام نیست. و نمی‌توان احکام مشابهی برای آنها قائل شد، برای پست از طریق نامه یا ایمیل، پست الکترونیکی در ردیف سایر وسایل نظیر تلگرام و فاکس قرار می‌گیرد و زمان و مکان وصول ملاک تحقق ایجاب و قبول است. مکان وقوع عقد محلی است که آخرین جزء عقد در آنجا بوقوع پیوسته باشد.

طبق ماده ۱۷۵ ق. آ. د. ک که اشعار می‌دارد: «استفاده از سامانه‌های «سیستم‌های» رایانه‌ای و مخابراتی، از قبیل پیام‌نگار «ایمیل»، ارتباط تصویری از راه دور، نمابر و تلفن، برای طرح شکایات یا دعوا، ارجاع پرونده، احضار متهم، ابلاغ اوراق قضایی و همچنین نیابت قضایی با رعایت مقررات راجع به دادرسی الکترونیکی بلا مانع است» طبق تبصره ماده اگر استفاده از این سامانه به موجب آیین‌نامه‌ای که به تصویب رئیس قوه قضاییه برسد، اگر ابلاغیه‌ای از طریق ایمیل به متهم ارسال شود. چون هیچ شخص حقیقی واسط پیام نیست مانند مامور ابلاغ اگر متهم به محض رویت ایمیل، ایمیل را باز کند ابلاغ به صورت واقعی به او ابلاغ می‌گردد. و در صورت بی‌خبر بودن از ابلاغیه، ابلاغ به صورت قانونی بوده. این ایمیل ابلاغ همان پیام داده است. نامه الکترونیکی می‌تواند به صورت پرینت شده در آید، تمام داده‌های ارسالی در صندوق

هر دو طرف ذخیره شده و قابل بازی هستند. در تبادل الکترونیکی از طریق نامه الکترونیکی آدرس نامه الکترونیکی یا پست الکترونیکی « ایمیل » شخص به عنوان رمز تلقی می شود، هر آدرس مختص به یک شخص است و نمونه دیگری ندارد تنها همان شخص می تواند به محتوای آن دسترسی داشته و از آن طریق به تبادل اطلاعات بپردازد. دریافت نامه الکترونیکی از سوی یک شخص قابل انتساب به وی است مگر خلاف آن ثابت شود. مانند هک شدن ایمیل توسط هکران با ویروس های که از طریق ایمیل برای صاحب ایمیل ارسال می کند تا به رمز خصوصی ایمیل شخص دسترسی پیدا کنند. شخص به محض باز کردن نامه ارسالی از طرف هکر بعد از حمله ای که توسط ویروس ها به او می شود بعد از خارج شدن از ایمیل خود دیگر حق دسترسی به آن را ندارد. در این صورت هرگاه شخص حمله کننده با آدرس پست الکترونیکی شخص هک شده می تواند نامه الکترونیکی را به آدرسی برای گمراه کردن شخص ثالث بفرستد مثلاً درخواست مقداری پول از دوستان شخص هک شده طلب کند، در این صورت دریافت این نوع نامه الکترونیکی از سوی شخص حمله کننده قابل انتساب به شخص اول یا صاحب ایمیل نیست. دو طرفی که با هم مبادلات الکترونیکی دارند برای محرمانه ماندن پیام هایشان « داده پیام » لازم است هر کدام کلید عمومی « آدرس الکترونیکی » خود را در اختیار دیگری قرار دهد و طرفی که در صدد ارسال پیام به دیگری است باید با استفاده از کلید عمومی مخاطب آن را رمزنگاری کرده و ارسال نماید و مخاطب با استفاده از کلید خصوصی که فقط در اختیار خودش است، آن را رمزگشایی و مشاهده کند و وقتی در صدد ارسال پاسخ است برای حفظ محرمانگی پاسخ، آن را با استفاده از کلید عمومی مخاطب فعلی (فرستنده) رمزنگاری، ارسال می کند. در این سیستم اگر به این نحو عمل شود امکان جعل، هک و ارسال پیام از طرف فرستندگان دروغین و غیر مجاز و دخالت در پیام در واسطه های الکترونیکی وجود ندارد، و فرستنده پیام نمیتواند بعداً منکر ارسال پیام باشد.

بند سوم: موانع رشد تجارت الکترونیک

فقر اقتصادی و فرهنگی جامعه و پایین بودن سطح آگاهی مردم به فناوری اطلاعات در کشور، نبود فرهنگ مناسب رویا رویی با پدیده تجارت الکترونیک و مانع تراشی های مردم عامه با ترویج شایعات و تفکر نادرست و جایگزین برخی پدیده های تجاری دیگری مانند بازار یابی شبکه ای که ارتباط چندانی با پدیده گسترده تجارت الکترونیک ندارد و نیز برخورد منفی، واحد های توزیع فیزیکی و مشتریان با تجار الکترونیک، مانع مهمی برسر رشد این پدیده به شمار می آید. بنابراین عدم فرهنگ سازی مناسب توسط دستگاه های ذی ربط در جامعه در جهت توسعه آگاهی عمومی از مباحث فناوری اطلاعات، مانع جدی در

این مسیر محسوب می شود، کشور ایران بومی دیجیتال نیست بلکه مهاجر دیجیتال است و این خود علت بزرگی در پیشرفت نکردن دنیای الکترونیک است. ساختار، توسعه و عملکرد یک سیستم تجارت الکترونیک نیازمند اکوسیستمی است که این اکوسیستم در برگیرنده مولفه های فنی فناوری گونه و غیر فناوری گونه مربوطه می باشد که نیازمند موارد زیر می باشد. الف) زیرساخت شبکه که دسترسی کاربران را ممکن می سازد. ب) یک زیرساخت پرداخت برای پرداخت وجوه در قبال کالا و خدمات. ج) یک زیرساخت مناسب برای تطبیق دادن پرداخت ها میان موسسات مختلف. و اجزای زیرساختی دیگر شامل موارد زیر می باشد شبکه تلفن معمولی، زیرساخت های ارتباط بی سیم، اینترنت و سرویس های عمومی تجارت الکترونیک سرویس های پروتال، سرویس های میزبانی و... زیرساخت پرداخت، زیرساخت کلید عمومی، زیرساخت قانونی و معماری شبکه.

بند الف - ماده ۲ قانون تجارت الکترونیکی در مورد داده پیام اشعار می دارد: « داده پیام هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی، نوری و با فناوری های جدید اطلاعات تولید، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش می شود. » داده پیام از اهمیت خاصی برخوردار است. داده پیام مهم ترین بخش در تجارت الکترونیکی است. داده پیام همان سند، مربوط به دنیای مجازی و ارتباطات الکترونیکی است. نوشته الکترونیکی داده پیام نام دارد. نوشته، خط یا علامتی است که در روی صفحه نمایان می شود، خواه از خطوط متداول باشد یا غیر متداول، مانند رمزها و علامت هایی که دو یا چند نفر برای روابط بین خود قرار داده اند. در دنیای الکترونیک داده پیام معادل نوشته است. و سند نوشته ای است که دارای امضاء، اثر انگشت یا مهر شخصی است که سند به او نسبت داده می شود. این نوشته ممکن است بر صفحه رایانه درج شود و از طریق اینترنت جا به جا شود این سند همان داده پیام است. قانون نمونه در تجارت الکترونیکی ۱۹۹۶ « داده پیام » را اطلاعاتی می داند که « از طریق ابزارهای نوری یا ابزار های مشابه مانند تبادل الکترونیکی داده ها، پست الکترونیکی، تلگرام، تلکس تلکپی تولید، ارسال، دریافت یا ذخیره می شود » در قانون نمونه امضای الکترونیکی این تعریف تکرار شده است. موجب بند ۱ ماده ۱۵ قانون نمونه آنیسترال ص ۱۷۰ مقاله تشکیل قرارداد های الکترونیکی. داده پیام در پنج قالب قابل مشاهده است: اطلاعات وبگاه، مفاد شبکه های اجتماعی، پست الکترونیک « رایانامه » پیام های الکترونیک و ذخیره های رایانه ای و بند ۹ ماده ۹ قانون نمونه تجارت الکترونیک در تعریف داده پیام چنین اشعار می دارد: « پیام داده ای به معنای اطلاعاتی است که به وسیله عملیات الکترونیکی تولید، دریافت و یا ذخیره می گردد » ذخیره می شود ابزار های که بتوانند کار مذکور را انجام دهند می توانند منشأ اطلاعات باشند. اما اگر ابزار های

که فاقد چنین کارکردی هستند منشأ اطلاعات باشند، اطلاعات تولید شده از نظر قانون مذکور مشمول عنوان داده پیام قرار نمی گیرند. داده پیام ترکیبی از داده و پیام می باشد، در بند ج ماده عهدنامه ۲۰۰۵ سازمان ملل متحد درباره استفاده از ارتباطات الکترونیکی در قراردادهای بین المللی، به «اطلاعاتی که با وسایل الکترونیکی، مغناطیسی، نوری یا وسایل مشابه، تولید ارسال، دریافت و یا ذخیره می شود و محدود به مبادله الکترونیکی داده ها، پست الکترونیکی، تلگراف، تلکس، یا تلکپی نمی شود»

بخش دوم: اهمیت داده پیام

داده پیام نقشی اساسی را ایفا می کند و تمامی تبدلات در فضای الکترونیکی در قالب داده پیام انجام می شود. در ماده ۵ قانون نمونه تجارت الکترونیکی بیان شده است: «اطلاعات صرفاً به این دلیل که در قالب داده پیام هستند نباید فاقد اثر، اعتبار و قابلیت اجرایی حقوقی باشند» قانون نمونه در ماده ۶ اشعار می دارد. «در جایی که کتبی بودن شرط است، مانند انعقاد قرارداد، پیام شرط کتبی بودن را احراز و رفع مانع حقوقی می کند. به شرطی که در قالبی باشد که برای ارجاعات بعدی قابل دسترس و استفاده باشد. ماده ۱۲ ق. ت. ا. ا. ۱.» «داده پیام به عنوان ادله اثبات در دعوی قابل قبول است. در مواردی که برای دعوی ادله ارائه می شود، نمی توان داده پیام را از جمع ادله حذف نمود تنها به این دلیل که الکترونیکی است» اطلاعاتی که در قالب داده پیام هستند از نظر حقوقی موثر، معتبر و قابل اجرا هستند. ماده ۱۴ ق. ت. ا. ا. بر اصل عدم تبعیض استوار است، کاغذ و داده پیام هر دو را به عنوان یک اندازه معتبر می داند. حبیب زاده، طاهر- دانشجوی دکتری حقوق خصوصی انگلستان، داده پیام قلب قوانین تجارت الکترونیکی با مطالعه تطبیقی.

بند الف ماده ۷ قانون یک نواخت مبادلات الکترونی اثر قانونی یا قابلیت: در این زمینه اشعار می دارد آمریکا اجرای سند یا امضاء را صرفاً به دلیل شکل الکترونیکی آن نمی توان رد کرد.

بند اول: محدودیت های استفاده از داده پیام

اسناد و مالکیت اموال غیر منقول مثل زمین را نمی توان به صورت الکترونیکی تنظیم کرد. باید طبق تشریفات قانونی با اسناد کاغذی صورت گیرد. در ماده ۶ قانون تجارت الکترونیکی مواردی استثنا شده اند، که فقط می توان از راه های سنتی استفاده کرد ماده ۶ ق. ت. ا. ا. مقرر می دارد هرگاه وجود یک نوشته از نظر قانون لازم باشد، «داده پیام» در حکم نوشته است مگر در موارد زیر:

الف) اسناد و مالکیت اموال غیر منقول

ب) فروش مواد دارویی به مصرف کنندگان نهایی

ج) اعلام، اخطار، هشدار یا عبارت مشابهی که دستور خاصی برای استفاده کالا صادر می‌کند و یا از به کارگیری روشهای خاصی به صورت فعل یا ترک فعل منع می‌کند.

قانون تجارت الکترونیکی در ماده ۶ سه محدودیت برای تجارت الکترونیکی، تجار عنوان کرده است، که به صورت الکترونیکی نباید انجام گیرد. فروش مواد دارویی به صورت الکترونیکی به دلیل اهمیت زیاد و فراوانی که دارد ممکن است، سلامت افراد را به خطر انداخته و داروهای تقلبی روانه بازار شود به این دلیل فروش مواد دارویی منع شده است تا سلامت مصرف کنندگان به خطر نیفتد.

بند دوم: اعتبار قانونی داده پیام های الکترونیکی

داده پیام هایی که در فضای مجازی مبادله میگردند از نظر قانونی دارای اعتبار هستند در تجارت الکترونیک و ارزش ادله الکترونیکی، اسناد الکترونیکی ممتاز نیز بدلیل اعتبار خاصی که قانون به آنها بخشیده است دارند. چنین دلایلی را از ارائه دلایل دیگری برای اثبات اصالت بی نیاز می کند. اطلاعاتی که در قالب داده پیام هستند اعتبار حقوقی آنها را نمی توان رد کرد. ماده ۸ ق. ت. ا. ا. در خصوص ارائه اصل سند از طریق داده پیام، برای اعتبار داده پیام شروط دیگری مقرر شده که همگی باید احراز شود. اسناد رسمی طبق نص قانون مدنی، در نزد مامورین رسمی تنظیم می شوند، و به دلیل ارزش اثباتی بالای که در محاکم دارند قانونگذار ادعای تردید و انکار در خصوص آنها را نپذیرفته است، قدرت اجرایی اسناد رسمی از آثار اعتبار آنهاست. ماده ۹۳ قانون ثبت کلیه اسناد رسمی راجع به دیون و سایر اموال منقول را بدون احتیاج حکمی از محاکم عدلیه لازم الاجرا دانسته است. بنابراین ارزش اثباتی اسناد رسمی الکترونیکی مانند ارزش اثباتی اسناد رسمی است. قانون محل وقوع عقد قانون کشوری است که عقد در آنجا واقع شده باشد.

بند سوم: سند عادی الکترونیک و ارزش اثباتی آن

اسناد الکترونیکی که بدون حضور مامور رسمی یا خارج از حدود صلاحیت آنها تنظیم می شود، سند عادی الکترونیک محسوب می شوند. سند عادی با یک امضای الکترونیکی ساده تصدیق می شود، این امضاء می تواند به صورت تصویر ساده امضای دستی یا تایپ نا مشخص در زیر سند، آدرس پست الکترونیکی وی، یک کارت هوشمند، انتخاب گزینه « موافقم » یا گذر واژه باشد. مطابق ماده ۱۲۹۱ و ۱۲۹۲ ق. م. هرگاه صدور سند از منتسب الیه تصدیق شود و یا در دادگاه ثابت شود که سند مزبور توسط منتسب الیه امضا یا مهر شده است، سند عادی اعتبار سند رسمی را خواهد داشت و انکار تردید نسبت به آن مسموع نیست. طبق قانون تجارت الکترونیک اسناد عادی الکترونیک از حیث اعتبار و ارزش اثباتی به دو دسته تقسیم می شود:

۱- اسناد الکترونیکی که به صورت داده پیام و سوابق الکترونیکی مطمئن تهیه و ذخیره شده اند ۲- اسناد الکترونیکی که شرایط داده پیام مطمئن را ندارند. ماده ۱۴ قانون تجارت الکترونیکی اشعار می دارد: « کلیه داده پیام هایی که به طریق مطمئن ایجاد و نگهداری شده اند از حیث محتویات و امضای مندرج در آن، تعهدات طرفین یا طرفی که تعهد کرده و کلیه اشخاصی که قائم مقام قانونی آنان محسوب می شوند، اجرای مفاد آن و سایر آثار در حکم اسناد معتبر و قابل استناد در مرجع قضایی و حقوقی است. ماده ۱۵ قانون تجارت الکترونیکی اشعار می دارد: « نسبت به داده پیام مطمئن، سوابق الکترونیکی مطمئن، سوابق الکترونیکی مطمئن و امضای الکترونیکی مطمئن انکار و تردید مسموع نیست و تنها می توان ادعای جعلیت به داده پیام مزبور وارد و یا ثابت نمود که داده پیام مزبور به جهتی از جهات قانونی از اعتبار افتاده است. » از مواد ۱۴ و ۱۵ قانون تجارت الکترونیک استنباط شد و تمایل قانونگذار بر این است. که اسناد الکترونیک را در حکم اسناد رسمی قرار دهد. ماده ۶ همان قانون بیان می دارد: « هرگاه وجود یک نوشته از نظر قانون لازم باشد داده پیام در حکم نوشته است. » داده پیام ها در حکم سند است. بخش دوم ماده اسناد الکترونیک که مبتنی بر داده پیامها هستند هم ارزش با اسناد کاغذی بوده و دارای اعتبار حقوقی و ارزش اثباتی هستند. داده پیامها باید به طریق مطمئن ایجاد، و به طریق مطمئن نگهداری شوند. اطلاعاتی که به شکل داده پیام ارائه می شوند. دارای ارزش اثباتی خواهند بود... قابل پذیرش بودن و انطباق آن با ضوابط حاکم بر دلایل داده پیام است و مساله ارزش اثباتی سند، امری ثانویه است که پس از پذیرش یک دلیل مطرح می شود. به نظر می رسد اگر شرایط پذیرش داده پیام به طور کلی بیان می گردید، مناسب تر بود. برای اینکه بتوان یک سند الکترونیکی «داده پیام» را به عنوان دلیل در دادگاه ارائه کرد، لازم است که سند و داده پیام دارای امضای الکترونیکی باشد. ماده ۷ قانون تجارت الکترونیک اشعار می دارد: « هرگاه قانون وجود امضا را لازم بداند امضای الکترونیک مکفی است » امضای دیجیتالی نمودار داده ای است که به شکل یک واحد داده، الصاق یا با رمزگذاری منتقل می شود و به گیرنده اجازه می دهد تا سر منشا و اصالت آن را تشخیص دهد. این ساختار منطقی مانع از جعل امضای می شود. و برای تامین ایمنی و اصالت امضای الکترونیکی باید از امضای دیجیتالی و فناوریهای رمزگذاری استفاده کرد. شرط اصلی و اساسی هر سند وجود امضاء در آن است. و نوشته بدون امضاء فاقد ارزش و اعتبار است. و نوشته متناسب به افراد، زمانی قابل استناد است که امضاء شده باشد. سند امضاء نشده ناقص است و مهم ترین رکن اعتبار را ندارد هر چند ممکن است به عنوان قرینه تاکید کننده سایر ادله مورد استناد قرار گیرد.

ارزش اثباتی سند الکترونیکی « داده پیام » وقتی قابل استناد و اعتبار است که درای امضاء یا مهر باشد در این صورت فاقد اعتبار بوده و داده سند قابل استناد نمی باشد. ارزش اثباتی استناد رسمی الکترونیکی همانند ارزش اثباتی اسناد رسمی سنتی است. در لغت به چیزی گفته می شود. که در مقام اثبات دعوی یا دفاع قابل استناد باشد. ممکن است نوشته ای در یک دعوی « سند » باشد و در دعوای دیگر این وصف را نیابد زیرا نوشته در دعوای سند به شمار می آید که برای اثبات یا دفاع از آن قابل استناد باشد. سند رایج ترین وسیله اثبات حق است که پیش از دعوا تنظیم می شود و چون هنوز نزاعی در بین نیست دو طرف با حسن نیت و دقت بیشتر آن را می نویسند و گاه نیز حقوقدانانی به عنوان سر دفتر یا مشاوره حقوقی آنان را راهنمایی می کنند. این نوشته ثابت می ماند و با گذشت زمان از اعتبار و ارزش آن نمی کاهد. قاعده حل تعارض در قراردادها، ماده ۹۶۸ قانون مدنی قواعد عام و درمورد اصل حاکمیت اراده در تعیین قانون حاکم بر قرارداد های تجاری الکترونیکی، مراجعه کرد. ماده اشعار می دارد: « تعهدات ناشی از عقود تابع قانون محل وقوع عقد است، مگر اینکه متعاقدین اتباع خارجه بوده و آن را صریحاً یا ضمناً تابع قانون دیگری قرار داده باشند. » دادگاه صلاحیت دار در حقوق ایران برای رسیدگی و وقوع عقد اینترنتی دادگاه صالح برای توصیف محل انعقاد عقد قرارداد، قانون مقر دادگاه صالح را باید اجرا کند، بلکه توصیف محل انعقاد عقد یک توصیف اصلی است که در تعیین قانون صالح و لازم الاجرا موثر است. مسلم است مکان تشکیل قرارداد، مکانی است که قبول معتبر در آن محقق شده و مکان قرارداد های الکترونیکی « داده های پیام » از راه دور مکانی است که قبولی ارسال شده است. و ارسال زمانی صورت می گیرد که قبولی از سیستم کامپیوتری قابل، خارج شود و قانون محل اقامت ارسال کننده قبولی بر تعهد ناشی از قرارداد حاکم است، مگر اینکه یک طرف قرارداد، مصرف کننده باشد و قانون محل انعقاد، حمایت های کمتری از قانون تجارت الکترونیکی ایران از وی به عمل آورد، طبق ماده ۴۵ قانون تجارت الکترونیکی: « اجرای حقوق مصرف کننده به موجب این قانون نباید بر اساس سایر قوانین که حمایت ضعیف تری اعمال می کنند متوقف شود. » در این صورت قانون حاکم بر قرارداد الکترونیکی قانون ایران است. توافق طرفین در انتخاب قانون حاکم در صورتی که حمایت کمتری از مصرف کننده به عمل بیاورد، انحصاری نیست. پس مکان انعقاد قرارداد الکترونیکی طبق نظریه ارسال و وصول قبول، به ترتیب در گزینه های توافق طرفین، محل تجاری و یا کاری، محل اصلی شرکت و اقامتگاه قانونی او خواهد بود. و با تعیین ارادی و یا قانونی مکان انعقاد قرارداد در تعیین مکان قرارداد نیز اهمیت خود را از دست می دهد. و در قرارداد های الکترونیکی، به اعتبار صفت بین المللی شبکه جهانی اینترنت، جنبه فرامرزی دارد و محیط اینترنت، محیطی است آزاد برای همه دنیا و

ورود به آن برای هر شخص امکان پذیر است. قوانین محلی و داخلی برای تنظیم معاملات الکترونیکی، در ابعاد بین‌المللی خود کافی برای حل و فصل آثار حقوقی ناشی از روابط حقوق بین‌المللی نمی‌باشد. و در صورت اختلاف در معاملات فیما بین، مسئله تعیین قانون قابل تطبیق و دادگاه صالح برای رسیدگی از شاخه‌های مهم قرارداد‌های بین‌المللی خواهد بود. و لذا در محیط الکترونیکی طرفین معامله در ضمن قرارداد می‌توانند زمینه توافق جهت پیشگیری از اختلافات راجع به شرایط و آثار حقوقی قرارداد به خصوص در رابطه با تنازع قوانین و دادگاه صلاحیتدار را فراهم می‌کنند. سند الکترونیکی عبارت از داده پیمایی است که در تمام دعوی یا دفاع قابل استناد باشد.

بند چهارم: نوشته و سند الکترونیکی

نوشته و سند در فضای مجازی همان داده پیام است. وقتی نوشته الکترونیکی ایجاد شد، باید مانند اسناد عادی دارای امضاء، مهر یا اثر انگشت باشد، هدف از امضا داشتن، در نوشته‌های الکترونیکی و داده پیام یا سند الکترونیکی با امضای دیجیتالی به دلیل اعتبار بخشی به آنهاست. داده پیام هم بدون امضای دیجیتالی ارزشی ندارد. در قانون تجارت الکترونیکی ایران، امضای الکترونیکی عبارت است از ماده ۲ قانون تجارت الکترونیکی بند: ی- «امضای الکترونیکی عبارت از هر نوع علامت منظم شده یا به نحو منطقی متصل شده به «داده پیام» است که برای شناسایی امضاء کننده «داده پیام»، مورد استفاده قرار می‌گیرد.»

بند پنجم: قابلیت امضای الکترونیک

امضای دیجیتال شامل یک رشته داده‌های ریاضی همراه شخص معین است که معمولاً این امضاء به شکل رمزی است که محتوای امضاء کننده را تصدیق می‌کند. امضای الکترونیک دو نوع است.

۱) امضای الکترونیک ساده به موجب بند: ی- ماده ۲ قانون تجارت الکترونیک، «امضای الکترونیک: عبارت است از هر نوع علامت منظم شده یا به نحو منطقی متصل شده به داده پیام است که برای شناسایی امضاء کننده داده پیام، مورد استفاده قرار می‌گیرد.» ابزار صدور امضای الکترونیکی ساده در دسترس همگان قرار دارد همان کلید عمومی است و در مقام استناد قابل اعتماد و اطمینان نیستند. در ماده ۶ ق. ت. ا. داده پیام را در حکم نوشته کاغذی قرار داده و هیچ تفاوتی ندارد در یک دعوی نوشته کاغذی باشد یا داده پیام الکترونیکی. برابر ماده ۷ ق. ت. ا. در هر موردی وجود امضای فیزیکی لازم باشد امضای الکترونیکی همان اعتبار و اثر را دارد.

۲) امضای الکترونیکی مطمئن: امضای الکترونیکی مطمئن هر امضاء الکترونیکی است که مطابق با ماده ۱۰ این قانون باشد می‌توان گفت که امضای الکترونیکی مطمئن معادل امضای دیجیتال است. نور شرق، جمشید- دانشنامه حقوق و سیاست، شماره ۱۲، پاییز و زمستان ۱۳۸۸.

به موجب بند: ک - ماده ۲ قانون تجارت الکترونیک: «امضای الکترونیکی مطمئن هر امضای الکترونیکی است که مطابق با ماده ۱۰ این قانون باشد.» ماده ۱۰ قانون مذکور: «امضای الکترونیکی مطمئن باید دارای شرایط زیر باشد: الف - نسبت به امضاء کننده منحصر به فرد باشد.

ب - هویت امضا کننده « داده پیام » را معلوم نماید. ج - به وسیله امضاء کننده و یا تحت اراده انحصاری وی صادر شده باشد. در امضای الکترونیکی باید شرایط خاصی که در آن رعایت شده باشد امضای الکترونیک مطمئن خواهد بود. طبق ماده ۱۰ قانون مذکور وصف مطمئن در امضای الکترونیک باید دارای شروطی باشد. یعنی منحصر بفرد بودن، مشخص نمودن هویت امضاء کننده داده پیام، صدور آن با اراده صاحب امضا و متصل شدن به داده پیام، صدور آن با اراده صاحب امضا و متصل شدن به داده پیام، صدور آن با اراده صاحب امضا و متصل شدن به داده پیام بصورتی که هر تغییری در داده پیام بعمل آید قابل کشف باشد. امضای الکترونیک مطمئن ویژه اینست که هویت واقعی فرد را مشخص و تأیید می‌نماید. کلید عمومی همان امضای ساده است و در دسترس همگان قرار دارد ولی کلید خصوصی همان امضای مطمئن است و منحصر بفرد به شخص امضاء کننده داده پیام می‌باشد. امضاء عبارتست از ترسیم علامت خاصی یا نوشتن مشخصات هویتی خود در زیر اوراق و سندهای عادی یا رسمی متضمن وقوع معامله، تعهد، اقرار، گواهی و مانند آن. امضاء دیجیتالی علامتی است که قصد اصلی امضاء کننده را برای الزام به انجام عملی یا خود داری آن نشان می‌دهد. قصد و اراده در امضاء دیجیتالی چگونه باید ابراز شود و بیان اهداف آن در تجارت الکترونیک. اصلی‌ترین مشکلات در استفاده از رمز نگاری با محاسبات عددی است. امضای دیجیتال شامل یک رشته داده‌های ریاضی همراه مشخص معین است که معمولاً این امضا به شکل رمزی است که محتوای پیام و هویت امضا کننده را تصدیق می‌کند. عبارت از « هر نوع علامت » در فضای الکترونیکی مانند شماره یا حروف یا ترکیبی از هر دو است که به عنوان رمز شناخته شده امضا توسط کلید همگانی مربوطه امضا کننده، سند قابل کنترل است. در سیستم رمزنگاری نامتقارن این کلید همگانی توسط عموم قابل رویت و دسترسی است، و هیچ نوع حالت محرمانگی ندارد. مانند نام کاربری یا آیدی تلگرام و آدرس ایمیل که قابل رویت است و فقط در دسترس صاحب کانال است. و نویسنده اطلاعات الکترونیکی این اطلاعات را توسط کلید رمز نگاری محرمانه خود امضاء می‌کند مثل جواب دادن به ایمیل و تلگرام و وارد شدن به کاربری خود تا پسورد « رمز » ورود را

نداشته باشد، امکان دسترسی او ممکن نیست این کلید باید توسط کاربر برای همیشه مخفی نگه داشته شود. کلید عمومی که همان نام کاربری است برای عضویت در کانال های مجازی و همگانی است و قابل رویت است نام کاربری آدرس سایت شخصی است که با عضویت در آن شبکه اجتماعی صفحه وب مختص به کاربر در آن ساخته شده است، ولی کلید خصوصی ورود که همان پسورد « رمز » ورود به کاربری است و فقط در دست کاربر است و قابل رویت نیست و هرگاه کاربر پسورد خود را فراموش کند از طریق ایمیل یا از طریق پیامک برای او ارسال می شود. امضا به منظور ابراز قصد امضا کننده مبنی بر پذیرش آن نوشته و ایجاد التزام، ملحق به یک نوشته می شود. نوشته بدون امضاء جز بعنوان قرائن، دلیل سندی معتبر شناخته نمی شود. لذا مفاد نوشته قرارداد تا وقتی که به امضای طرفین نرسد، فاقد اعتبار خواهد بود.

بند ششم: قلب قوانین الکترونیک

شناسایی داده پیام نقش اساسی را ایفا می کند. و تمام تبادلات در فضای الکترونیکی در قالب داده پیام انجام می گیرد، به رسمیت شناسی داده پیام در ماده ۵ قانون نمونه تجارت الکترونیکی بیان شده است که اشعار می دارد: « اطلاعات صرفاً به این دلیل که در قالب داده پیام هستند نباید فاقد اثر، اعتبار و قابلیت اجرایی حقوقی باشند » و همچنین « سندیت » و « قابلیت پذیرش » داده پیام را به عنوان دلیل اثبات در دعاوی به رسمیت می شناسد. داده پیام شرطی کتبی بودن را احراز و رفع مانع حقوقی می کند. حبیب زاده، طاهر - دانشجوی دکتری حقوق خصوصی انگلستان، داده پیام قلب قوانین تجارت الکترونیکی با مطالعه تطبیقی.

بند هفتم: ارجاع داده پیام در سیستم های الکترونیکی

ماده ۲ قانون تجارت الکترونیکی بند: د - اشعار می دارد: « ارجاع در داده پیام: یعنی به منابعی خارج از داده پیام عطف شود که در صورت مطابقت با ماده ۱۸ این قانون جزیی از داده پیام محسوب می شود. » در ماده ۲ بند د قانون تجارت الکترونیکی « ارجاع داده پیام » یعنی به منابعی خارج از « داده پیام » عطف شود که در صورت مطابقت با ماده (۱۸) این قانون جزیی از « داده پیام » محسوب می شود. ماده ۱۷ قانون تجارت الکترونیکی ارجاع در داده پیام را با رعایت موارد زیر معتبر می دارد: الف) مورد ارجاع بطور صریح در داده پیام معین شود. ب) مورد ارجاع برای طرف مقابل که به آن تکیه می کند روشن و مشخص باشد. ج) داده پیام موضوع ارجاع مورد قبول طرف باشد. « ارجاع داده پیام » به این معناست شروط و ضوابط مورد نظر طرفین در انعقاد قراردادهای الکترونیکی در متن داده پیام گنجانده نمی شود. ارجاع به یک پیام در داخل داده پیام مثل این است که کل پیام در داخل داده پیام گنجانده شده است و لذا به اندازه

خود داده پیام دارای اثر حقوقی است. حبیب زاده، طاهر-دانشجوی دکتری حقوق خصوصی انگلستان، داده پیام قلب قوانین تجارت الکترونیکی با مطالعه تطبیقی.

بند هشتم: امنیت تمامیت داده ها

رمز نگاری و امضای دیجیتال روشی است، برای حفظ تمامیت داده ها. روش دیگر برای تضمین تمامیت داده ها، استفاده از داده ها یک مکانیزم امضای دیجیتال است. یکی از توابع رمزنگاری استفاده از توابع در هم است. در رمزنگاری تمامیت و محرمانه بودن داده پیام تضمین می شود. و تنها به دلیل وجود احتمال حملات معکوس بیت امن نیست. اگر هیچ تا یید اعتباری « تصدیق » ارائه نشود، حمله کننده می تواند بیت ها را متن رمزنگاری شده، معکوس کند و عدد « ۱ » را به « ۰ » تغییر دهد یا برعکس بدون اینکه این امر تشخیص داده شود. اگر متن ساده رمزنگاری شده یک پیغام قابل خواندن توسط انسان نباشد و به صورت خودکار توسط برنامه ی در حال اجرا پردازش شود نتیجه رمزگشایی متن رمز شده تغییر یافته و توسط برنامه های مخصوص هک می تواند ترجمه شود به گونه ای که باعث بروز آسیب خطر ناکی برای برنامه و یا میزان دریافت کننده باشد. محافظت یا برای افزودن برخی اطلاعات تصدیق و تایید اعتبار به متن ساده قبل از رمزنگاری آن است و یا اگر محافظت فقط از تمامیت داده ها مورد نیاز باشد، این محافظت برای فرستادن پیغام اصلی همراه با متن رمزنگاری شده می باشد. استفاده از امضای دیجیتال برای تضمین تمامیت، امضا و تمامیت داده ها و عدم انکار را تضمین می کند. یک امضاء فقط یکبار تولید می شود ولی به دفعات مورد تشخیص قرار می گیرد. اگر تمامیت داده ها، بدون توجه به قابلیت های محرمانه بودن و عدم انکار مدنظر باشد، محافظت از داده ها با متصل کردن یک کد تصدیق پیغام به داده ها، می تواند صورت گیرد. تصدیق پیغام متکی بر تابع رمزنگاری درهم است. توابع به طور کلی سریع هستند. و دو نوع حمله خطر ناک بر ضد توابع رمزنگاری است. امنیت اسناد دارای فاکتور های بنیادی کاربردی است. عدم موفقیت در اعتبار دهی، پذیرش نادرست، مردود سازی نادرست، سهولت استفاده و امنیت بالا، یک سیستم الکترونیکی ایده آل باید رضایت این معیار عملکرد را شرح دهد.

بند نهم: سرقت اطلاعات (داده پیام)

با رواج تجارت الکترونیکی در زندگی روز مره، سوء استفاده هایی توسط اشخاص کلاهبردار صورت می گیرد، مهم ترین و بروز ترین مشکل در فضای مجازی « اینترنت » امروزه در تجارت الکترونیک سرقت اطلاعات یا دریافت غیر مجاز داده ها و حمله های سایبری هکران اختلال عظیمی در دنیای تجارت، روابط خصوصی افراد و روابط بین المللی شرکت های بزرگ در بر خواهد داشت. بسیاری از افراد ناآگاه از

تبادل داده ها در این فضا وحشت دارند و مبنای آن ترس از لو رفتن اطلاعات شخصی آنها و یا شماره کارت های اعتباری آنها و ... به دست شیدان و هکر های رایانه ای و استفاده غیر مجاز آنها است . ولی امروزه با پیشرفت های روز به روز در این تجارت با روش های رمز نگاری کلید های عمومی خصوصی و به کار گیری آن در امنیت جاواها سرقت اطلاعات کمتر شده و روش های فوق نفوذ در تبادلات را تقریباً غیر ممکن می کند . مهم ترین تهدیدات فنی رایانه ای مانند ویروسها ، کرم ها ، ترو جونها هستند . برنامه های هک سیستم عامل ویندوز و باگ باز وب سایت ها و تغییرات آنها برای دست یابی به پسورد های کاربران و دزدیدن اطلاعات شخصی آنها ، به هکران این اجازه را می دهد با شیوه های تبلیغی از طریق وب سایت های غیر معتبر امنیت کاربران را تهدید کند ، امنیت در تجارت الکترونیک امری دو سویه است . وب سایتی که کالایی را برای فروش آنلاین از طریق ، دانلود کرک ها و نرم افزار های اندروید ، کامپیوترها از طریق اینترنت در اعضای پول برنامه ها را دانلود کرده از طریق دانلود همان کرک ممکن است و یروس ها به سیستم عامل سرایت کرده و تمامی اطلاعات را به سرقت ببرند یا با خرید اینترنتی اطلاعات مخفی کارت و رمز های آنها را به سرقت ببرد . برای جلوگیری از سوء استفاده های الکترونیکی توسط هکران کلاه سیاه و خاکستری باید سازمان فناوری اطلاعات هکران کلاه سفید را استخدام کرده و پهنای باند تبادل اطلاعات الکترونیکی را پاکسازی کنند ، هنر هکران کلاه سفید پاکسازی ، بررسی و پیدا کردن نقاط ضعف وب سایت ها و ... است . و با هشدار دادن کمک کردن به نقص فنی در باگ های وب سایت ها آنها را از خطر تهدید هک شدن و امنیت بهتر وب سایتها و باز نویسی قسمت نقص فنی برنامه نویسان ایراد رفع شود و آنها را حمایت کنند . امروزه با در دست بودن فناوری های روز در دست کودکان که از بدو تولد با آن بزرگ شده و به نیمه هکران کوچک تبدیل شده اند ، با استفاده از برنامه های سرقت ابزار سخت افزاری و هک پسورد تلگرام ، وب سایت ها و شبکه های اجتماعی ، راه های هک کرده را آموخته و کاربران را مورد آزار قرار می دهند . بهترین رمز های مورد استفاده برای جلوگیری از سوء استفاده هکر ها ، فرصت طلبان رمز های بلند و ترکیبی از اعداد ، حروف انگلیسی است . هک کردن این نوع پسورد ها کار دشواری است و رمز های که با اعداد ساده قابل حدس است و برنامه هک آنها را پیش بینی کرده و کاربری شما به سرقت می رود و با عوض کردن ایمیلی که شما با آن ثبت نام کرده اید گزینه ای تغییر ایمیل را زده و ایمیل موقت را جایگزین آن کرده و دسترسی شما دیگر به کاربرتان امکان پذیر نیست . به کمک امضای دیجیتال در کنار قابلیت شناسایی امضاء کننده ، امنیت خاصی به اسناد الکترونیکی اضافه می شود که به آن حفظ

یکپارچگی سند می گویند به این معنی که سند، قابلیت رویت و خواندن می باشد اما نمی توان آنرا تغییر داده یا به عبارتی مخدوش کرد.

نتیجه گیری

قرار داد های الکترونیکی، جزء قراردادهای تابع اصول و قواعد عمومی هستند. قراردادهای الکترونیکی، جزء قرارداد های کتبی محسوب می شوند. برای بهبود بخشیدن به رشد و توسعه تجارت الکترونیکی باید ساختار فکری و بینش فرهنگ سازان اجتماعی و سیاستگذاران نظام با زیر ساخت های فرهنگی در جامعه افراد را به استفاده درست و به جا از فضای مجازی و تجارت الکترونیکی تشویق کرد. در تجارت الکترونیکی مبادلات الکترونیکی داده های تجاری اشخاص حقیقی یا حقوقی باید به صورت مطمئن تبادل و جا به جا شود. و انتقال داده های ایمن و مطمئن قابل اثبات و مشروع هستند. و در صورت عدم وجود هر گونه امنیت و خصیصه های ذکر شده در انتقال و جا به جایی داده ها باعث آسیب رساندن و ضربه زدن به اشخاص حقیقی و حقوقی است. قابلیت انتساب اسناد الکترونیکی، نحوه برداشت پول از حساب افراد در صورت صحت استناد آنها به اشخاص حقیقی یا حقوقی می تواند در محاکم به عنوان ادله در طرح دعوی محسوب شوند. امروزه سیستم های کامپیوتری نسبت به گذشته قدرتمند تر و قابل اطمینان تر هستند. هر چند که مدیریت این سیستم ها دشوار است راهکار اساسی در این مقاله این است که اجرا کنندگان زیادی سیستم های شبکه ای را ادامه دهند و سازمانها و ادارات برای تضمین و اعتبار داده پیام در سیستم های الکترونیکی گام های اساسی برداشته که سیستم های آن بطور صحیح و امن شکل داده شود. برای آینده ای بهتر و با پیشرفت های فراوان در تجارت الکترونیکی فقط به اندازه یک کلیک کردن فاصله داریم، به امید روزی که در ایران شاهد تجارت الکترونیکی بین المللی باشیم. برنامه ریزان کلان و برنامه نویسان باید در طراحی استراتژیک برنامه های کلان در بحث تجارت الکترونیک کشور در زمینه های بومی و محلی دقیق شوند، و پارامتر های مربوط را استخراج کرده و به ارائه رهکار های عملی پردازند. و با برنامه ریزی درست، زیرساخت های دنیای مجازی را با اعتماد به نفس و تلاشی خستگی ناپذیر در این جنگ مجازی سخت افزاری تمام نشدنی پیروز شده و شاهد پیشرفت های روز افزون کشور عزیزمان ایران در کلیه زمینه ها از جمله تجارت الکترونیک باشیم.

منابع و مأخذ

۱. الماسی، نجادعلی، تعارض قوانین، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ دهم. ۱۳۸۵.
۲. الماسی، نجادعلی، حقوق بین الملل خصوصی، انتشارات میزان، چاپ چهارم. ۱۳۸۵.
۳. الماسی، نجادعلی، تعارض قوانین، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ بیست و هشتم. ۱۳۹۵.
۴. امامی، حسن، حقوق مدنی (ج ۶)، انتشارات اسلامی، چاپ ششم. ۱۳۸۰.
۵. ساردوئی نسب، محمد-طاهری، احد، اسناد تجاری الکترونیکی، نشر میزان ۱۳۹۵.
۶. سماواتی، حشمت الله، حقوق معاملات بین المللی: نظری و کاربردی، تهران: انتشارات ققنوس، چاپ اول ۱۳۸۰.
۷. شهیدی، دکتر مهدی، حقوق مدنی، (۳)، (تعهدات)، مجمع علمی فرهنگی مجد چاپ پانزدهم. ۱۳۹۰.
۸. صفایی، دکتر سید حسین، دوره مقدماتی حقوق مدنی، (قواعد عمومی قراردادها)، جلد دوم، چاپ پانزدهم ۱۳۹۲.
۹. جعفری لنگرودی، محمد جعفر، (ترمینولوژی حقوق) تهران. ۱۳۹۰.
۱۰. حنفی زاده، پیام رضائی، مهرداد، (تعاریف، موانع و راهکار های تجارت الکترونیکی، انتشارات ترمه، چاپ هفتم. ۱۳۹۱.
۱۱. نصیری، محمد، حقوق بین الملل خصوصی، تهران نشر آگاه، چاپ نهم. ۱۳۸۵.
۱۲. قلی زاده نوری، فرهاد، فرهنگ تشریحی اصطلاحات کامپیوتری میکروسافت (ترجمه) انتشارات کانون نشر علوم، چاپ اول. ۱۳۸۰.
۱۳. کاتوزیان، ناصر، قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی، تهران، نشریه میزان، چاپ ششم. ۱۳۸۵.
۱۴. کاتوزیان، ناصر، مقدمه علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران، تهران، انتشارات بهمن برنا، چاپ پانزدهم. ۱۳۸۰.
۱۵. کاتوزیان، ناصر، مقدمه علم حقوق، (شرکت سهامی انتشار)، چاپ سی و دوم. ۱۳۹۰.
۱۶. مهدیپور عطایی، خسرو، تجارت الکترونیکی، موسسه فرهنگی دنیا گران تهران. ۱۳۹۰.
۱۷. میر محمدصادقی، دکتر حسین، حقوق کیفری اختصاصی ۲، (جرایم علیه اموال و مالکیت)، نشر میزان- چاپ چهل و نهم، ویراست ششم. ۱۳۹۵.
۱۸. علیخانزاده، امیر-خانی، نصرالله-تجارت الکترونیک، بابل، نشر علوم رایانه، چاپ اول ۱۳۹۰.

پروہشکاه علوم انسانی ومطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی